

ПРИЧИНИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОПОРУШЕНЬ СЕРЕД НЕПОВНОЛІТНІХ В УКРАЇНІ

Христина Швейба

Ст. Львівського університету бізнесу та права

Науковий керівник – Чистоклєтов Л.Г.

В статті зроблена спроба розглянути складне питання причин правопорушень в сучасній Україні, їхній політичний, економічний і загально-кримінальний генезис. Запропоновані деякі способи профілактики та боротьби з правопорушеннями.

Ключові слова: правопорушення, генезис правопорушень, злочинність.

Правопорушення, як це впливає із самого терміна, є порушення права, акт, що протирічить праву, його нормам, закону. Вчинити правопорушення – значить «переступити» право.

Проблема причин і умов правопорушень є однією з центральних у кримінологічній науці, але до цього часу вона не знайшла однозначного вирішення. Одні вчені під причинами і умовами правопорушень мають на увазі якісь негативні обставини суспільного життя. При цьому одним і тим самим обставинам різні автори надають неоднакового значення. Наприклад, пияцтво вважають або причиною правопорушень, або їх умовою, або супровідним явищем. Інші кримінологи до причин правопорушень відносять дрібнобуржуазні індивідуалістичні традиції, звички, інтереси й мотиви, де первинним елементом виступає мотивація правопорушень.

Що ж потрібно розуміти під причинами правопорушення? Правопорушення, як і будь-який інший акт соціальної поведінки, не виникає само по собі, поза людиною. Воно завжди має свого матеріального носія – особу, котра відзначається свідомою активністю і свободою вибору варіанта поведінки. Гегель писав: «Якщо людина посилається на те, що з істинної дороги її збили обставини, спокуси та ін., то цим вона хоче немов усунути від себе вчинок, але тим самим лише принижує себе до невольної істоти – істоти природи, тоді як насправді її вчинок є завжди її власним вчинком, а не вчинком когось іншого, тобто не наслідком будь-чого поза цією людиною» [1]. І далі основоположник діалектики робить такий висновок: «Причинно-наслідкове відношення при цьому не має

місця. Обставини не є причинами, а моя воля – їх наслідком. Згідно з причинно-наслідковим відношенням те, що закладено у причині, повинно стати необхідністю. Я ж у якості рефлексії можу вийти за межі будь-якого визначення, встановленого обставинами ...обставини чи мотиви панують над людиною лише у тій мірі, в якій вона сама дозволяє їм це» [1, с. 26].

Отже, буде помилкою вбачати причини правопорушень у якихось обставинах соціального середовища, або конкретної життєвої ситуації. Між обставинами соціального середовища і скоєним правопорушенням існує не причинний, а імовірнісний зв'язок. Криміногенні властивості особи є «не причинами правопорушень, а їх неодмінними суб'єктивними умовами. Причини правопорушень – це конкретні дії (бездіяльність), що спричиняють або створюють загрозу спричинення шкоди об'єктам кримінально-правової охорони» [2].

Окремо слід зупинитися на причинах правопорушень серед неповнолітніх в Україні.

Негативні соціально-економічні і політичні процеси, які відбуваються у суспільстві, тяжко вразили і школу. Гострота проблем злочинності і правопорушень серед школярів посилюється. Причин чимало: погіршення криміногенної обстановки в умовах кризових явищ в економіці, падіння виробництва, порушення колишніх виробничих та людських стосунків, гострий дефіцит і низька якість промислових товарів, продуктів харчування, дедалі зростаюча активність ділків тіньової економіки, незаконна спекуляція, шахрайство, бізнес на підпільних азартних іграх та ін. Прискореними темпами триває майнове розшарування населення. Освіта перебуває в жебрацькому стані.

У цьому зв'язку при аналізі реальних соціальних явищ виникає питання: чи зможуть дослідники дати правдиву відповідь щодо причин антигромадських проявів у середовищі неповнолітніх, а тим більше впливати на підлітків. Статистика викликає тривогу і занепокоєність. За останні 10 років удвоє зріс рівень дитячої злочинності. Близько 70 тисяч дітей і підлітків стоять на обліку правоохоронних органів [3]. Питома вага юних правопорушників нині складає 25% проти 13% десять років тому.

Сьогодні ми зіткнулися з ситуацією, яка є вкрай драматичною. Ідеологія «життя заради світлого майбутнього» виявилася повністю зруйнованою протягом дуже короткого періоду. Але й уміння повноцінно, повнокровно жити без «казки» не сформувалось. Ця ситуація, складна навіть для дорослих,

виявилась надскладною, сверхкризовою для підлітків і юнацтва. В результаті у багатьох з них виникає або повна розгубленість перед сьогоdnішнім і завтрашнім днем, або бажання урвати від життя якомога більше, і негайно. У молодих формується і комплекс неповноцінності, який буквально роз'їдає душу дитини і штовхає до спотворених форм протесту – хуліганства та ін. 95% підлітків ніде подітися у вільний час. І сьогодні ситуація не лише не покращується, а навіть погіршується, оскільки багато гуртків, секцій стали платними, відтак і недоступними багатьом учням.

Серед неповнолітніх зростають такі злочини, як зловмисні вбивства, тяжкі тілесні ушкодження, розбійні напади, грабунки, зґвалтування. Це свідчить про ускладнення структури злочинності.

Причини злочинності неповнолітніх оцінюються неоднозначно, серед них: курс суспільства на демократизацію, погіршення економічного стану, гуманізація кримінального законодавства і судової практики та ін.

Донедавна у нас у статистиці панувала стійка тенденція до скорочення числа правопорушень, хоч в дійсності кількість щорічно скованих злочинів постійно збільшувалася. Рекордними темпами підвищується рівень злочинності серед молоді. Наростають несприятливі тенденції у молодіжній злочинності. По-перше, відбувається її омолодження. Так, підлітки віком 14-17 років складають 8% загального населення України, однак скоюють чверть усіх злочинів. Лише за останні 5 років питома вага скоєних ними злочинів зросла на 15%. По-друге, спостерігається значне зростання злочинності серед дівчаток і юнок. По-третє, збільшується рецидивна злочинність. Серед підлітків вона зросла на 20%, а 60% рецидивістів розпочали свою «кар'єру» ще підлітками.

Характерно, що серед тих, хто стоїть на обліку в інспекціях у справах неповнолітніх, 6-8% складають учні початкових класів.

Майже 40% правопорушень підлітків носить організований, груповий характер. Масовими стають бійки «стінка на стінку» з використанням ножів, кастетів, ланцюгів, арматури. Груповий характер – це особливість сучасної злочинності неповнолітніх [4]. Правоохоронні органи називають організовану злочинність неповнолітніх непередбаченим феноменом.

Є злочинні «малини», до яких поряд з дорослими, входять підлітки. Очолюють їх, як правило, молоді криміногенні елементи віком 25-30 років, далі за ієрархією йдуть бойовики 16-19 років, і нарешті «лушпайки» – 13-15-літні підлітки. Тут їх захищають, дають «цікаву роботу», вчать бути «повноцінними» людьми і підкорятися залізній

дисципліні, з якою не може зрівнятися шкільна. Мова йде про несприятливу соціальну ситуацію розвитку особи.

Створення типової соціальної ситуації розвитку дитини розкрив ще Л.С. Виговський. Він довів, що до початку кожного вікового періоду створюються зовсім своєрідні, специфічні для даного віку, виключні, єдині і неповторні відносини, стосунки між дитиною і оточуючою дійсністю, перш за все соціальною. Це відношення ми й називаємо соціальною ситуацією розвитку в даному віці.

Тому суттєвим у визначенні причин правопорушень слід вважати динамічний зв'язок і взаємозалежність умов життєдіяльності і соціальної ситуації розвитку школяра, що впливає на соціальну адаптацію.

Суто зовнішні умови життєдіяльності підлітків не впливають суттєво на скоєння правопорушень. Мова може йти про більш глибокий вплив внутрішніх умов у вихованні дитини в сім'ї. Спостереження свідчать, що 20% засуджених за крадіжки підлітків виховувались у формально благополучних сім'ях, де матеріальний рівень достатній для задоволення нормальних потреб неповнолітніх, розвитку їхніх інтересів, але забезпечений цей рівень за рахунок легкої наживи, грубої спекуляції. У таких сім'ях моральна атмосфера, соціальна позиція і ціннісні орієнтації носять криміногенний характер.

Протягом 2008 року до органів внутрішніх справ за різні правопорушення доставлено понад 67 тис. підлітків, з яких за вчинення злочинів – 13 тис. (21%), адміністративних правопорушень – 24,4 тис. (50%), за бродяжництво та жебрацтво – 15,5 тис. (29%).

Причинами та умовами, що спричиняють бездоганності серед дітей, є:

- низька ефективність роботи притулків з дітьми, які прихильні до бродяжництва та мають великий досвід проживання в умовах вулиці;
- відсутність належної системи інформування навчальними закладами, школами-інтернатами, притулками підрозділів кримінальної міліції у справах дітей про випадки втеч дітей із цих закладів [5].

Особлива увага правоохоронних органів приділялась усуненню причин і умов, що призводять до дитячої бездоглядності та безпритульності, насамперед проведенню відповідної роботи з батьками, які учиняють насильство і жорстокість у сім'ї, ухиляються від виховання своїх дітей.

У 2008 році виявлено 11 690 сімей, які негативно впливають на виховання дітей і учиняють насильство в сім'ї.

Складено 2 917 адміністративних протоколів за вчинення насильства в сім'ї або невиконання захисного припису (ст. 173 – 2 КУпАП).

До відповідності притягнуто 34 196 батьків, які злісно ухилялися від виховання дітей (ст. 184 КУпАП). Зібрано 4 008 матеріалів щодо позбавлення батьківських прав, з яких 3 202 задоволено судами [6].

З метою попередження правопорушень у дитячому середовищі та забезпечення правопорядку під час новорічних та різдвяних свят у період з 20.12.2008 по 11.01.2009 в усіх регіонах держави організовано проведення оперативно-профілактичних заходів «Ялинка».

Під час проведення заходів до органів внутрішніх справ доставлено 2561 дитину, з яких за вчинення адміністративних правопорушень 1160 (у т. ч. за перебування в стані алкогольного сп'яніння – 530, дрібне хуліганство – 334).

За бродяжництво та жебрацтво затримано 398 підлітків, з них 15 поміщено до приймальників-розподільників для дітей, 229 – до притулків, 69 – до медичних закладів, інших передано батькам.

Для успішного вирішення цих проблем державі необхідно:

- визначити пріоритетні напрямки розв'язання соціально-педагогічних проблем неповнолітніх на основі аналізу сучасної ситуації в Україні;
- забезпечити економічні, правові, організаційні умови і гарантії для життя, самореалізації неповнолітніх, визначити їх права та соціальний статус у суспільстві;
- активізувати інтерес державних органів і суспільних інститутів громадськості до соціально-педагогічних проблем дітей та підлітків;
- створити систему роботи з профілактики антигромадських проявів у дитячому та підлітковому середовищі, соціальному захисті неповнолітніх у нових соціально-політичних і економічних умовах розвитку держави.

Отже, ми розглянули причини та особливості вчинення правопорушення, види причин правопорушень. Розглянувши сукупність найбільш поширених об'єктивних і суб'єктивних факторів, які обумовлюють подальше зростання злочинності в Україні. Звернули увагу на причини правопорушень серед неповнолітніх в Україні.

Висновок. Будь-які значні спроби вирішити проблему росту правопорушень у країні залежать від більш масштабних змін в економіці, політиці і суспільстві. Серйозне дослідження злочинності в

Україні повинне розглядати це явище в більш широкому контексті та у всій її складності існуючої в країні ситуації.

Література:

1. Гегель Г.-В.-Ф. Работы разных лет: В 2-х т. – М., 1973. – Т. 2.
2. Криминология: Учебник для вузов. – М., 1997.
3. Литвак О. Державний контроль над злочинністю // Право України. – 2001. – № 5. – С. 7-9.
4. Міллер А. Що таке причини та умови? // Право України. – 2001. – № 5. – С. 89-92.
5. Мінченко С. Метрологічні аспекти аналізу злочинності в регіоні // Право України. – 2001. – № 4. – С. 114-117.
6. Кодекс України про адміністративні правопорушення.

СИСТЕМА КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ТА ШЛЯХИ РЕСТРУКТУРИЗАЦІЇ АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВ В УКРАЇНІ

Таня Мотичка

Ст. Львівського університету бізнесу та права
Науковий керівник – **Купчак Б.Ф.**

Корпоративне управління не тільки сприяє реструктуризації, але й є вирішальним для залучення капіталу. Підприємствам України капітал необхідний для модернізації виробничих фондів і виходу на нові ринки. Підприємства мають два потенційних джерела капіталу: кредиторів і стратегічних інвесторів, причому ефективно корпоративне управління є важливим для використання обох джерел.

Ключові слова: корпоративне управління, акціонерні товариства, фінансові ресурси, людські ресурси.

Під час приватизації в Україні основний акцент зроблено на переході права власності від держави до акціонерів. Однак перехід права власності є лише зовнішньою стороною приватизації. Реальна